

Sé el que estàs pensant - John Verdon

En l'àmbit de la ficció literària, fa temps que la categoria "realisme" ha deixat de ser operativa, ja que tant es pot referir a una novel·la psicològica com a una estampa costumista o a una narració sobre crims. Per què no? Els assassins són perfectament reals. Pertanyen, juntament amb les malformacions genètiques i els fenòmens paranormals, al terreny que els taxònoms de la narratologia anomenen "estrany", és a dir, allò que és possible però improbable; en altres paraules, allò que difícilment podem trobar en la vida quotidiana però que resulta morbosament factible en la ficció. El gran clàssic de l'estrany és Edgar Allan Poe, que va treballar amb materials que no formaven part del quotidià ni del fantàstic, com la paranoia, les parafilies o els assassinats del carrer Morgue.

Dins la categoria de l'estrany, l'assassí en sèrie forma un subgènere amb perfil propi, que atrapa tant els lectors vocacionals com els que senten al·lèrgia als llibres. Els plaers que proporciona són variats: deixar-se dur per una intriga mil·limètricament concebuda, contemplar la lluita entre una ment intel·ligent abocada al mal i una altra obsedida a desemascarar-la, reflexionar sobre les nostres vides a partir d'experiències extremes... Aquests plaers, i uns quants més, els procura a bastament la novel·la del nord-americà John Verdon.

Sé el que estàs pensant excel·leix a l'hora de combinar els recursos consolidats amb les aportacions personals. No comença amb el detectiu agenollat davant el cadàver d'un desconegut, sinó amb la petició d'ajuda que un antic amic fa a un inspector d'homicidis retirat. Haurem d'esperar més de cent pàgines perquè es produeixi el primer crim. De seguida hi trobarem una colla de personatges secundaris que apareixen escalonadament, entre la novetat i el *déjà lu*: el fiscal ambiciós, el tinent estúpid, l'agent desconfiat, la psicòloga brillant, la sergent eficient, el company groller però experimentat. Els que sobresurten són, com vol el subgènere, l'inspector i el criminal, les dues ments esmolades que lliuren la gran batalla. Amb una novetat: l'esposa de l'inspector, que fa tot el possible perquè el marit es retiri del cas, però que alhora l'ajuda amb la mena d'intuïció que a ell li manca. El personatge de l'esposa, partidari de la domesticitat i alhora dotat d'unes capacitats intel·lectuals peculiars, barreja de doctor Watson i de Sherlock Holmes, és manté en segon pla però sense ella el llibre no seria memorable.

La novel·la conté els ingredients exigibles a un best seller de qualitat: coneixement del món professional (medicina forense i criminologia, per exemple), etopeies ajustades, diàlegs acerats, indicis raonables i pistes falses, sobretot pistes falses. L'assassí en sèrie presenta una fantasia de venjança particular: segueix un procediment que no deixa res a l'atzar, i que inclou la tramesa de poemes manuscrits, l'assassinat ritual, l'exhibicionisme, la comunicació jocosa amb la policia i diferents nivells de sadisme. Seguint la tipologia de Ronald Holmes, els investigadors divideixen els psicòpates en cinc categories: el que actua perquè sent veus, el que s'ha atorgat la missió d'eliminar un determinat grup social, el que busca la dominació total, l'addicte a les sensacions fortes i l'assassí sexual. El de *Sé el que estàs pensant* és dels que s'ha autoencarregat una missió purificadora, que li ha de permetre eliminar el que tenen en comú tots els assassins en sèrie: una tensió interior insuportable que només es pot pal·liar amb l'assassinat.

Un altre element que caracteritza *Sé el que estàs pensant* és el *modus operandi* de l'assassí, que envia a les víctimes dos sobres simultanis: un conté un paper on els demana que pensin un nombre a l'atzar; l'altre conté el número que acaben de triar. Part de l'interès del llibre se sosté en la capacitat de l'autor de desvelar el truc de manera convincent, cosa que fa. Quan el detectiu descobreix el truc, només queden dues fases: esbrinar qui és l'assassí i neutralitzar-lo abans que no cometi algun altre crim. No és casual que el punt de vista del narrador coincideixi amb el de l'inspector. No sabem res que l'inspector no sàpiga, de manera que no identifiquem l'assassí fins que no ho fa ell. L'autor ha preferit posar l'èmfasi en la intriga més que no pas en l'amenaça, que és el sentiment que predomina si el lector està al cas de les accions del criminal. En altres paraules, John Verdon ha decidit concentrar-se en la figura que els anglesos anomenen *armchair detective* en comptes de detallar els del psicòpata.

Pel que fa a l'escena final, obligadament llarga i tensa, es difícil que estigui a l'altura de les expectatives del lector. De fet, no només és difícil en les novel·les protagonitzades per psicòpates, sinó en les novel·les en general. I, amb tot, Verdon manté un nivell més que digne.

Els detectius privats fundacionals de la novel·la negra, Sam Spade i Philip Marlowe, amb prou feines tenien vida privada. Avui dia, però, ja no és estrany topat amb un detectiu com Dave Gurney, el protagonista de *Sé el que estàs pensant*, que té una

parella, un fill amb qui no parla gaire i que ha de viure amb el record d'un fill mort als quatre anys. Gurney és un analista obsessiu, que excel·leix a l'hora de vincular totes les peces del cas en una resolució magistral. El problema és que a l'hora de gestionar la vida familiar, les seves capacitats són molt més limitades. Aquest és l'escenari en què es mou la seva esposa, a qui la natura ha dotat de tota la intel·ligència emocional que manca al marit.

A l'hora d'enfrontar-se al record del fill mort, per exemple, l'esposa opta per recordar-lo, per acomiadar-se'n de mica en mica, mentre que el marit prefereix no parlar-ne i concentrar-se en el cas, com si el *workaholism* fos la millor manera de superar els problemes de l'esfera privada. Per acabar-ho d'embolicar, Gurney concentra part de la seva capacitat d'anàlisi en ell mateix, ja que analitza el seu penediment, la seva relació amb la família i amb la feina, sense oblidar-se de la seva capacitat d'anàlisi. Ell i els lectors saben que sense la dona cauria en la neurosi o en la psicosi, i que els maldecaps no resolts podrien dur-lo fàcilment a l'altra banda de la llei. Sense aquesta convicció, Gurney potser estaria més inclinat a relacionar-se amb la jove galerista del poble, que li telefona sovint per interessar-se pels seus retrats de psicòpates. Amb aquesta subtrama, l'autor mata dos ocells d'un tret: ens presenta la capacitat artística, creativa, de l'inspector, sempre relacionada amb la seva obsessió, i alhora introdueix un tercer personatge, que té l'estrany poder de posar nerviosa l'esposa.

John Verdon acaba la novel·la just en el moment en què corria el perill de convertir-se en un llibre d'autoajuda. El lector intueix que el detectiu i la seva esposa simbolitzen dues maneres de viure: la capacitat de concentrar-se en la feina per no haver d'enfrontar-se a les incerteses, i la capacitat de gaudir d'instantos fugaços de felicitat, de concentrar-se en els petits detalls que fan que valgui la pena viure. L'únic que sabem de John Verdon és que ha treballat en el món de la publicitat, que ha publicat aquesta primera novel·la poc abans de complir els setanta anys, i que a les entrevistes no s'oblida mai de parlar elogiosament de la seva esposa.